

POSTANOWIENIE

Dnia 15 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania S. sp. z o.o. w W.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.
o ustalenie podstawy wymiaru składek ubezpieczeniowych,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 15
maja 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 26 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 26 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...) Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację wnioskodawcy S. sp. z o.o. w W. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 1 lutego 2018 r., sygn. akt IX U (...), którym Sąd ten oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. z 19 czerwca 2017 r.

Płatnik składek „S.” Sp. z o.o. w W. odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. z 19 czerwca 2017 r., którą organ rentowy ustalił podstawę wymiaru i wysokość składki na ubezpieczenie zdrowotne

ubezpieczonego J. D. z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia u tego płatnika od listopada 2012 r. do grudnia 2015 r.

Wyrokiem z 1 lutego 2017 r., sygn. akt IX U (...) Sąd Okręgowy w W. w sprawie toczącej się z udziałem zainteresowanych J. D. oraz S. sp. z o.o. sp.k. w W. oddalił odwołanie oraz zasądził od odwołującego się na rzecz organu rentowego zwrot kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od tego wyroku wniósł odwołujący się, zarzucając mu naruszenie art. 233 § 1 i art. 227 k.p.c.; art. 217 § 1 i 2 k.p.c. i art. 227 k.p.c.; art. 233 § 1, art. 227 i art. 299 k.p.c.; art. 328 § 2 k.p.c.; art. 58 § 1 k.c.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację jako nieuzasadnioną.

Sąd drugiej instancji wskazał, że zredagowanie dwóch umów zlecenia przez podmioty o ścisłym powiązaniu osobowym i kapitałowym, obejmujących w istocie tożsame zakres obowiązków i wskazanie, jako tytułu do objęcia ubezpieczeniami społecznymi tylko jednej z nich, należy traktować, w świetle art. 9 ust. 2 ustawy systemowej jako obejście prawa w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., którego celem jest pozorowanie zbiegu tytułów ubezpieczenia społecznego i obniżenie kosztów wynikających z obowiązku odprowadzania składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

Sąd odwoławczy podniósł, że z dokumentów zawartych w aktach ubezpieczeniowych pracownika oraz zeznań przedstawicieli obu spółek, wynika bowiem, że płatnik składek (S. Sp. z o.o. sp.k.) oraz spółka-komplementariusz (S. Sp. z o.o.) w swojej działalności przyjęły metodę zawierania dwóch umów zlecenia na usługi o tym samym charakterze, z których tylko przychód z pierwszej z nich stanowił podstawę dla ustalenia należnych składek na ubezpieczenia społeczne, pomimo faktu, iż zakres czynności wynikający z obu umów był zbieżny, a przelewy wynagrodzeń jednoznacznie dowodzą, iż realnym źródłem przychodu była druga w kolejności z zawartych umów, łącząca ubezpieczonego z płatnikiem.

Sąd drugiej instancji uznał, że obejście prawa w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. przejawiało się w zgłoszeniu do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych pierwszej umowy zlecenia, pomimo znikomego zakresu jej wykonania i tożsamego ze sporną umową zakresu obowiązków, a którego celem było objęcie obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym wyłącznie bardzo niskiej kwoty z niej

wynikającej, gdyż ubezpieczeni umowy te wykonywali zaledwie w jednym tygodnia każdego miesiąca.

Sąd Apelacyjny ocenił, że zaskarżona decyzja, jako konsekwencja ustalenia nieistnienia pozornego jedynie zbiegu tytułów ubezpieczeń społecznych (art. 9 ust. 2 ustawy systemowej), odpowiada prawu. Zawarcie umowy z ubezpieczonym przez S. sp. z o.o. sp.k., będące efektem zlecenia tej spółce przez płatnika składek określonych zadań w zakresie ochrony, miało na celu obejście prawa (art. 58 § 1 k.c.) na drodze formalnego ustanowienia podstawy do zbiegu dwóch tytułów ubezpieczenia społecznego (art. 9 ust. 2 ustawy systemowej). Zawarcie umowy pomiędzy ubezpieczonym i S. sp. z o.o. sp.k. miało bowiem skutkować wyłączeniem obowiązku ubezpieczenia z tytułu tej właśnie umowy, w ramach której ubezpieczony osiągał przychód znacznie wyższy od przychodu wynikającego z wcześniej zawartej umowy zlecenia, której stronami byli ubezpieczony i płatnik składek. Konsekwencją było sztuczne zaniżenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, przypadających od wynagrodzenia osiąganego przez ubezpieczonego, jako osoby wykonującej pracę na zasadzie umowy zlecenia. Wobec faktycznej tożsamości przedmiotu obu umów oraz pozostałych, wskazanych wyżej okoliczności, należy przyjąć, że zbieg tytułów ubezpieczenia w istocie nie miał miejsca, zaś składki na ubezpieczenie społeczne powinny być ustalone od podstawy wymiaru obejmującej sumaryczny przychód ubezpieczonego uzyskany z tytułu obu zawartych przez niego umów zlecenia. W istocie bowiem ubezpieczony wykonywał obowiązki przedmiotowo tożsame, co wskazuje, że powinny być one przedmiotem jednego, a nie dwóch (rozdzielonych sztucznie pomiędzy dwoma podmiotami) stosunków umownych. Ponieważ zaś później zawartą - pomiędzy ubezpieczonym i S. sp. z o.o. sp.k. - umowę zlecenia należało uznać za nieważną, jako działaną w celu obejścia prawa (art. 58 § 1 k.c.), to organ rentowy trafnie stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu zatrudnienia ubezpieczonego przez płatnika składek powinna objąć również i ten przychód, który został uzyskany przez niego w ramach umowy z S. sp. z o.o. sp.k. Takie ustalenie odpowiada realiom niniejszej sprawy, w której ubezpieczony wykonywał w istocie tożsame przedmiotowo zobowiązanie, mimo formalnego rozdzielenia go pomiędzy dwóch zleceniodawców.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną odwołujący się w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawie przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c.

Wskazano, że ponieważ w sprawie nie zostały poczynione ustalenia, żeby Pan J. D. złożył oświadczenie o objęciu go ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi w spółce S. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. w świetle językowego brzmienia w/w przepisu nie było podstaw do ustalenia, że spółka zależna od płatnika składek, deklarowała składki na ubezpieczenia społeczne od niższej podstawy ich wymiaru w celu obniżenia kosztów działalności poprzez uniknięcie z tego tytułu obowiązku odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne przez samego płatnika.

Żaden przepis prawa nie wskazywał bowiem w chwili kiedy te umowy były zawierane na konieczność objęciem ubezpieczeniami emerytalnymi i rentowymi drugiej i następnej z umów zawieranych przez Pana J. D. .

Bez konieczności prowadzenia dalszych dociekań co do celu modelu biznesowego zastosowanego przez Powodową spółkę i powiązaną z nią spółkę komandytową, oczywistym było, że umowa zawarta przez Pana J. D. ze spółką S. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. w świetle art. 9 ust. 2 ustawy systemowej nie musiała podlegać zgłoszeniu do ubezpieczeń emerytalnych i rentowych.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na brak spełnienia ustawowych przesłanek określonych przepisem art. 398⁹ § 1 k.p.c. oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym; ponadto, z ostrożności procesowej wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej i sądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy

przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl.; z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu

podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Uzasadnienie tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania przedstawione przez stronę skarżącą nie zawiera żadnego z wymienionych powyżej elementów, wymaganych do uznania, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Wskazując na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej jej autor nie przedstawił wyводу jurydycznego, z którego wynikałoby kwalifikowane naruszenie przez Sąd drugiej instancji art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 9 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przy ferowaniu zaskarżonego wyroku.

Wbrew twierdzeniu skarżącej, nie doszło w zaskarżonym wyroku do oczywistej obrazy powołanych przepisów. Skarżąca formułuje argumenty zawarte we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w oderwaniu od ustaleń faktycznych dokonanych w sprawie przez Sądy obu instancji. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wskazano, że obie spółki, S. sp. z o.o. i S. sp. z o.o. sp.k., są powiązane kapitałowo i osobowo, a zainteresowany nie potrafił rozgraniczyć, jaką pracę wykonywał dla każdej ze spółek. Zdaniem Sądów orzekających, sporne umowy były zawierane w celu obejścia prawa. Sąd Apelacyjny podkreślił, że „zredagowanie dwóch umów zlecenia przez podmioty o ścisłym powiązaniu osobowym i kapitałowym, obejmujących w istocie tożsamy zakres obowiązków i wskazanie, jako tytułu do objęcia ubezpieczeniami społecznymi, tylko jednej z nich, należy traktować w świetle art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, jako obejście prawa w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., którego celem jest pozorowanie zbiegu tytułów ubezpieczenia społecznego i obniżenia kosztów wynikających z obowiązku odprowadzania składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne” oraz szeroko wyjaśnił, na czym oparł kluczowe dla rozstrzygnięcia sporu ustalenia.

Sądy orzekające w tej sprawie prawidłowo zinterpretowały i zastosowały art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 9 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Wypada zauważyć, że także w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że w sytuacji, gdy finalnym odbiorcą usługi jest ten sam podmiot, zleceniobiorca wykonuje czynności w tym samym miejscu i czasie, to rozbieżność tego zlecenia na dwie umowy, zawierane z dwoma podmiotami bez jakiegokolwiek

logicznego czy ekonomicznie uzasadnionego celu, nie można rozumieć inaczej, niż jako działanie w celu obejścia prawa - działanie pozorujące zbieg tytułów do ubezpieczenia społecznego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2019 r., I UK 110/18, LEX nr 2655519).

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów ma swoje oparcie w § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).